

447. IV. *Redemptor*. Debetur hic titulus Christo, quod, ex solo erga nos amore, vindicaverit nos a servitute peccati; captivitate dæmonis per satisfactionem infinitam, ac superabundantem: *redimere* enim idem sonat, quod liberare a servitute, captivitate, similive modo. Unde de Christo ait Apostolus 1. ad Tim. 2. 6. *Dedit redemptionem semetipsum pro omnibus*. Et ad Gal. 3. 13. *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum*. Sed cum satisfactio illa Christi, quam pro nobis obtulit, pateat paulo latius, cam speciali Sectione, quæ sequitur, pertractare, necesse duximus.

SECTIO II.

DE CHRISTI REDEMPTORIS SATISFACTIONE ET MERITO.

Titulum redemptoris primus Christo adimere conatus est *Pelagius*, qui, quod negaret peccatum originale, ac gratiæ necessitatem, negabat consequenter Christi redemptionem; eumque ideo solum advenisse dicebat, ut doctrina præluceret et exemplo. Eidem non parum detrahunt, inde *Sociniani*, negantes, Christum vere satisfecisse pro nobis; hinc *Calvinus* et *Jansenius*, Christum pro prædestinatis duntaxat mortuum affirmantes, eo solo discrimine, quod *Jansenius* admittat, Christum reprobis promeruisse quidem gratias quasdam, sed temporarias. Alium insuper errorem *Calvinus* addit, ex una parte satisfactionem Christi ita perfectam asserens, ut privatæ satisfactioni nostræ nullus amplius supersit locus; superabundantem tamen negans ex parte altera; ut sic catholici dogmatis de indulgentiis præcipuum fundamentum convelleret. Unde totam de operationibus Christi, tum satisfactoriis, tum meritoriis controversiam ad has quæstiones reducimus: 1º. An satisfactio Christi *necessaria* fuerit? 2º. *An vere* pro nobis satisfecerit? 3º. An *condigna* et *superabundans*, ac quanti valoris fuerit Christi satisfactio? 4º. An, et quo sensu *mortuus* pro omnibus?

ARTICULUS I.

AN SATISFACTIO CHRISTI FUERIT NECESSARIA.

448. *Nota I.* Differunt inter se restitutio et satisfactio. *Restitutio* est rei alienæ redditio, vel damni illati compensatio. Nimirum est actus justitiæ strictæ, quo redditur id, quod alteri ablatum, aut illatum damnum compensatur; unde respicit injuriam, quam tollit ponendo æqualitatem rerum, et faciendo, ut læsus tantum habeat in bonis suis, quantum habuerat ante læsionem. *Satisfactio* vero respicit offensam, sive inhonorationem personæ factam per hoc, quod aliquid sive cum injuria stricta, sive sine hac scienter et libere factum sit cum ejusdem personæ contemptu. Unde defi-

nitur: *Exhibitio actionis, vel obsequii honorifici, quo vel ad æqualitatem, vel saltem aliquo modo, compensatur illa inhonoratio, et tollitur causa justæ ac rationabilis aversionis*. Hinc alia est *condigna*, cujus valor adæquat gravitatem offensæ: alia *congrua* tantum; cujus valor gravitatem offensæ non adæquat.

Nota II. Certum est 1º. neque satisfactionem Christi, neque incarnationem, fuisse absolute necessariam, etiam supposito lapsu humani generis; tum quia poterat punire peccatorem hominem, sicut perduelles angelos; tum quia Deus, ex se infinitus undequaque, nullius rei extra se egens est; et aliunde universim opera Dei ad extra ipsi liberrima sunt: 2º. Nec satisfactionem, nec incarnationem ipsam necessariam fuisse ex hypothesi, quod hominem lapsum salvare vellet; poterat enim Deus viis aliis lapsum erigere, exigendo qualemcumque satisfactionem imperfectam, vel gratis condonando offensam; cum enim summus sit Dominus, cur nequeat cedere juri suo, quod habet ad odio habendum, ac puniendum peccatorem?

Solum *queritur*: an fuerit necessaria ex hypothesi, quod Deus voluerit sibi *condigne* satisfieri pro peccatis? Ubi tamen iterum advertendum est, quod, licet Deus, ob alios fines, noluerit alio modo redimi humanum genus, quam quo de facto redemptio contigit; eum tamen non fuisse necessarium, ut Deo condigne satisfaceret; sed potuisse præstari condignam satisfactionem, si persona aliqua divina naturam intellectualem aliam, puta angelicam, sibi univisset, in ea exercuisset satisfactoria opera; aut si in assumpta natura humana, ommissa passione et morte, quemvis alium actum submissionis obtulisset; quia utrobique actus, ob personæ divinæ dignitatem infinitam, fuisset condigna satisfactio.

449. *Dico.* Necessaria fuit Christi satisfactio ex hypothesi, quod perfecte et condigne sibi satisfieri vellet.

Prob. Nulla pura creatura potest condigne satisfacere pro peccato mortali, sive suo, sive alieno; neque id poterat purus Deus; ergo necessarium erat, ut persona divina naturam intellectualem assumeret, ex qua assumptione existeret is, qui secundum naturam assumptam esset creatura, adeoque, cum illa submissionis capax sit, exercere posset satisfactoria opera (idem est de meritoriis) et secundum alteram esset Deus, adeoque operibus dare posset valorem æqualem offensæ. *Consequens* patet, nec probatione eget: etiam *Antec. pars 2ª*. clara est; tum quia nemo satisfacit sibi ipsi; tum quia Deus purus submissionis, quam importat satisfactio, incapax est. Igitur *Antec. quoad 1ªm. p.*

Prob. I. Ex SS. PATRIBUS, qui ex hoc inferunt, Christum fuisse verum Deum, quod humanum genus redimere, et Deo pro peccatis nostris condigne satisfacere potuerit. Sic LEO M. serm. 1. de Nativ. c. 2. *Nisi esset Deus, non afferret remedium*. S. BASIL. in Ps. 48. n. 4. ita scribit: *Non igitur fratrem quæras, qui redimat; sed eum, qui naturam tuam superet; neque merum hominem; sed hominem Deum Jesum Christum, qui et solus potest dare propitiationem Deo pro omnibus nobis*. S. AUG. Enchir. c. 108. *Neque, ait, per ipsum liberaremur unum mediatorem Dei et hominum hominem Jesum Christum, nisi esset et Deus*. S. CYRIL. Alexandr. epist. ad Valerian. (opp. t. 3.

part. 2^a. sect. 2^a. p. 163. D.): Quo pacto etiam unus pro omnibus pretium exsolveret, si illa passio puri cujuscumque hominis fuisse putatur? S. PROCLUS Constantinopolitanus, homil. Quod Deipara sit B. Virgo Maria (Labb. t. 3. p. 14. D.): Duorum, inquit, alterum oportebat fieri: vel omnes sententiae mortis subjici, eo quod omnes peccaverunt; vel ejusmodi pretium rependi; quod ad illam rescindendam damnationem pleno jure valeret. Jam vero salutem homo conferre non poterat: quippe qui peccati et ipse debitum contraxerat. Sed nec angelus humanum genus poterat redimere. Nam talis pretii inops erat. Restabat igitur ut pro iis qui peccaverant, impeccabilem mori oporteret Deum. Id enim supererat unicum malo remedium. Cf. PETAVIUM. L. 2. c. 12.

450. *Prob. II. RATIONE.* Quia ut satisfactio aliqua sit condigna, h. e. æqualis offensæ; necesse est, ut persona satisfaciens sit dignitatis æqualis cum persona offensa; vel certe, ut non sit inter illas distantia infinita, quæ nulla operum excellentia exæquari possit: atqui inter Deum et creaturam est distantia infinita; ergo. *Maj. prob.* Sicut enim offensa crescit in ratione offensæ ex dignitate personæ, quæ offenditur, comparatæ ad personam offendentem; ita satisfactio crescit e contra ex dignitate personæ satisfaciens, comparatæ ad personam offensam; adeoque sicut offensa desumit ordinem a persona, quæ offenditur; sic satisfactio suum sumit ordinem a persona satisfaciens; ergo ut satisfactio condigna sit, persona satisfaciens debet æqualis esse dignitate personæ offensæ. Hinc jam fit, quod pura creatura, cum nunquam adæquare possit dignitatem personæ offensæ, nunquam possit pro mortali condigne satisfacere; sed inde ejus decrescat satisfactio, scilicet a satisfaciens vilitate respectu Dei: unde crescit offensa, scilicet a dignitate personæ offensæ.

Hæc ex communi hominum sensu elucet; omnes enim longe majorem offensam ducunt, si subditus regem, quam si rex subditum percutiat, et majori proin satisfactione expiandum esse hoc peccatum a subdito; unde lumine naturali ita doctus ait PHILOSOPHUS L. 5. Ethic. c. 5. *Si is, qui magistratum gerit, alium inferiorem percutiat, non est reperiendum; si vero quis inferior magistratum percusserit, non tantum reperiendum, sed etiam supplicio afficiendus est.*

Tota igitur ratio impotentiae, ex parte creaturæ satisfaciendi condigne pro mortali nascitur tum ex supremate ordinis, in quo est offensa (licet enim mortale peccatum non dicatur esse simpliciter infinitum in ratione malitiae et offensæ; est tamen infiniti ordinis excedens omnes offensas alias); tum ex inferioritate ordinis, in quo est satisfactio creata; quia ob hanc diversitatem ordinis offensa crescit per dignitatem Dei, et satisfactio decrescit per vilitatem creaturæ; ergo nunquam accedunt ad æqualitatem.

451. *Obj. I.* Malitia peccati in se quid finitum est; ergo finitis obsequiis præstantioribus et præstantioribus a pura creatura æquari potest; finitum enim a finito æquari potest.

R. N. *Cons. Ad prob. R. 1°.* N. universaliter sumptam. Sic homo est finitus in perfectione sua, nec tamen adæquari potest a muscis in infinitum multiplicatis. Unde

R. 2°. D. Si unum non decrescat ex iisdem principiis, ex quibus crescit alterum: vel si sit ejusdem ordinis et rationis; aut eadem mensura uniformiter mensurabile C. si diversi ordinis et rationis, nec habeat cum altero proportionem N. Satisfactio autem puræ creaturæ inde decrescit, unde crescit offensa Dei. Dein offensa Dei est in *supremo ordine* offensæ; satisfactio autem creaturæ puræ in infimo ordine obsequii. Demum mensura offensæ, non quidem arithmetica ad æqualitatem, sed geometrica vel proportionalis, est Deus comparative ad creaturam; satisfactionis, creatura comparative ad Deum.

452. *Inst. 1.* Licet actus charitatis sit in superiore ordine, quam sint actus virtutum moralium, ut misericordiae; si tamen hujus actus multiplicentur, non tantum æquare, sed et superare possunt vim meritoriam actus charitatis: item sic argentum multiplicatum exæquat pretium auri; ergo potest aliquid, licet inferioris ordinis, multiplicatum, æquare alterum, quod est ordinis superioris.

R. D. A. Actus charitatis est ordinis tantum secundum quid superioris, quam actus virtutum moralium C. superioris simpliciter, et absolute, in omni linea N. Et D. *etiam Cons.* Ergo potest aliquid inferioris ordinis tantum secundum quid, et in ea ratione, in qua non est inferioris ordinis, æquare et superare valorem alterius, quod ordinis superioris est C. potest aliquid ordinis inferioris simpliciter et absolute, et in ea ratione, in qua est ordinis inferioris, æquare alterum N. Sic actus charitatis in ratione ultimo disponentis ad justificationem, vel hominem perfecte convertentis ad Deum, ab actibus virtutum moralium, ut multiplicatis, æquari non potest; sed tantum in ratione meriti, in qua cum illis non est diversi ordinis. Sic aurum in perfectione et specie physica, juxta quam altioris est ordinis, quam argentum, ab hoc æquari nequit; potest tamen in ratione pretii rerum emendarum, quia in hac sunt paris ordinis.

453. *Inst. 2.* Si offensa Dei est ordinis simpliciter infiniti, quia est offensa personæ infinitæ; ergo etiam amor Dei est ordinis simpliciter infiniti, quia pro objecto formali respicit bonitatem Dei non minus infinitam; ergo poterit per hujusmodi actum condigne satisfieri pro mortali.

R. N. *Cons.* Ideo offensa Dei est ordinis simpliciter infiniti, quia est offensa personæ infinitæ, et insuper gravitas offensæ desumit ordinem a dignitate personæ offensæ; at vero amor, et quisquis alius actus satisfactorius creaturæ, non desumit ordinem a persona amata, juxta dicta in Conclus.; sed ab amante et satisfaciens, ex communi et innato hominum sensu; numquid omnes majoris facimus: amari a rege subditum, quam regem a subdito?

454. *Obj. II.* Charitas, contritio perfecta, est deletiva peccati: actus impossibilis cum offensa Dei. Item: tantum per eam ponitur, quantum sufficit ad placandum Deum; ergo nihil ei deest ad rationem condignæ satisfactionis.

R. D. A. Est deletiva peccati, impossibilis, etc.; ex magnitudine suæ bonitatis et æstimabilitatis intrinsecæ N. ex gratuita, liberali promissione et

acceptatione Dei *C.* Longe plus est summum Deum a vilissima creatura postponi creaturis vilissimis, quam iterum ab eadem illis præferri.

455. *Inst. 1.* Ut peccatum meretur pœnam æternam; sic contritio æternum præmium; ergo in æstimabilitate morali pares sunt.

R. 1°. *Contritio* elicitæ ab homine peccatore non est de condigno meritoria vitæ æternæ; si vero sit de homine justo, argumentum probat nimium: quia sequitur, quemvis actum supernaturalem hominis justi esse tantæ bonitatis, quantæ malitiæ est peccatum.

R. 2°. *D. Cons.* Ergo pares sunt quoad rationem meriti et demeriti, quando nullum peccatum expellendum est *T.* in ratione satisfactionis, et quando remittendum est peccatum *N.* Quod de facto, posita contritione, Deus remittat peccatum, ex gratiosa ejus promissione et misericordia fit; non ex natura contritionis ejusve bonitate intrinseca.

456. *Inst. 2.* Qui potest mereri, quod est plus, potest quoque mereri, quod minus est: atqui potest homo mereri gloriam æternam, quæ plus est, quam remissio peccati; ergo et hanc mereri potest; ergo saltem per viam meriti de condigno potest creatura pura se vel aliam liberare a peccato.

R. *N. min.* Majus enim quid est peccati mortalis remissio, quam gratiæ, vel gloriæ augmentum; cum, communi sensu, majus quid sit, inimicum recipere in gratiam; quam amico bene merenti augere gratiam et jus ad gloriam. *N. etiam simpliciter Cons. alteram.* Quia licet ad meritum non requiratur, ut persona merens ejusdem sit dignitatis, cujus præmians; requiritur tamen, ut meritum habeat proportionem cum præmio; unde per actum naturalem nemo mereri potest gratiam supernaturalem; aut per actus a gratia accidentali dignificatos gratiam substantialem, vel unionem hypostaticam: atqui nullum opus meritorium puræ creaturæ habet proportionem cum remissione peccati mortalis; sicut enim hoc in ratione offensæ est supremi ordinis; ita ejusdem remissio. Verbo: nullum opus puræ creaturæ tantum placere potest Deo offenso ratione præstantiæ suæ, quantum offensa displicuit.

457. *Obj. III.* Satisfactio Christi fuit major ipsa offensa: fuit enim infinita valore; ergo hæc non erat necessaria ad condigne satisfaciendum Deo; ergo sufficiebat satisfactio creaturæ puræ.

R. *D. 1um. Cons.* Ergo hæc non erat necessaria formaliter et directe *C.* indirecte et consequenter *N.* Directe requirebatur satisfactio ejusdem ordinis; et ex hoc ordine requirebatur infinita indirecte, cum in ordine alio non inveniatur condignitas satisfactionis; omnis enim satisfactio vel est a persona creata, vel divina naturæ creatæ hypostatice unita: si primum, est insufficiens: si alterum, ob dignitatem personæ erit satisfactio excedens, ut Art. III. patebit.

Si ais: potuisse Deum creare hominem gratia infinita præditum, eumque constituere caput morale reliquorum ad satisfaciendum pro omnibus; velut Adamum constituit caput morale posteriorum in ordine ad merendum vel demerendum illis justitiam originalem: insuper potuisse Deum promittere, se ob illius merita et satisfactiones collaturum aliis gratiam et remissionem peccatorum; ergo sic fuisset condignitas satisfactionis.

R. 1°. Implicat gratia infinite intensa, sicut infinitum.

R. 2°. *N. Cons.* Satisfactio enim talis hominis, infinite adhuc distantis a dignitate offensi Dei, nec ex se haberet æqualitatem cum aliorum peccatis in ratione offensæ consideratis; nec condignitatem illam, vel æqualitatem consequi posset ex promissione divina; cum hæc operi condignitatem non tribuat, si ex se illam non habeat.

Ex quibus colligi licet, esse omnino probabile, quod creatura pura nec veniali possit satisfacere condigne, saltem *directe*; quia est vera divinæ legis transgressio, adeoque et vera offensa Dei; ergo satisfactio puræ creaturæ semper erit inferioris ordinis. Interim etsi veniale non sit per satisfactionem directam reparabile, h. e. per obsequium æquale offensæ; est reparabile tamen per satisfactionem aliquam indirectam, id est, per actum aliquem condigne meritorum alicujus, cui de congruo annexa est venialis peccati condonatio, quod est gratia et gloria: dum enim justus per actum amoris e. g. meretur gratiam et gloriam; congruum est, ut Deus remittat simul veniale, eo quod cum statu amici et possessione gloriæ non stet, saltem convenienter, offensa venialis.

ARTICULUS II.

AN CHRISTUS VERE PRO NOBIS SATISFECERIT?

Negant, ut monuimus, *Sociniani* volentes, Christum improprie solummodo ac metaphorice pro nobis satisfacisse: eatenus scilicet, quod impletis iis, quæ in mandatis habebat, ut faceret, Deus gratis peccata condonet. Non negant equidem, Christum esse mortuum pro nobis, hoc est, commodo nostro, sed hæc: *pro nobis*, eo duntaxat sensu sumentes, quatenus ejus mors nos ad pœnitentiam permoveat, nosque certos faciat, Deum gratuito nobis peccata remissurum; et ut ejus exemplo mortem, spe vitæ melioris, alacrius appetamus; non vero hoc sensu, ut, *pro nobis*, idem sit, ac loco nostro; pœnas peccatis nostris debitas in se suscipiendo et luendo; sicque exhibitione pretii æquivalentis extinguendo omne debitum, quod erat per peccatum et illatam injuriam apud Deum contractum; hoc enim proprie satisfacere est. Unde *Sociniani* omnes Scripturæ textus, quibus illa Christi satisfactio extollitur, detorquent ad metaphoricum sensum.

458. *Dico.* Christus vere ac proprie pro nobis satisfecit. Est de fide, et constans inter Christianos doctrina, ut Tridentini Patres nova definitione non duxerint stabiliendam; sed tanquam indubitatam supposuerint Sess. 22. cap. 1. 2. Can. 3. 4.

Prob. I. Ex SS. Scripturis. Juxta constantem et uniformem S. Scripturæ assertionem Christus nos redemit pretio soluto, nimirum fuso sanguine et perpeffione mortis: sed hoc fuit vere satisfacere; ergo. *Min.* patet ex paulo ante dictis, neque hanc *Sociniani* negant; unde *Socinus* ipse Lib. 2. de Salvatore c. 1. veram et propriam redemptionem fatetur, quæ fit persoluto pretio: *Redimere aliquem*, ait *ibid.*, nihil aliud proprie significat, quam captivum manibus illius, qui illum detinet, dato pretio liberare. Igitur